כגון שנתכוין לכבות ולהבעיר דתנא קמא סבר לה כר' יוסי דאמר הבערה ללאו יצאת ור' אליעזר ברבי צדוק סבר לה כרבי נתן דאמר הבערה לחלק יצאת רבא אמר להקדים איכא בינייהו רב אשי אמר כגון שנתכוין לכבות והובערו מאיליהן ותנא קמא סבר לה כרבי שמעון דאמר דבר שאין מתכוין פטור ורבי אליעזר ברבי צדוק סבר לה כרבי יהודה דאמר דבר שאין מתכוין חייב תנו רבנן החותה גחלים בשבת להתחמם בהם והובערו מאיליהן תני חדא חייב ותני אידך פטור הדתניא חייב קסבר מלאכה שאינה צריכה לגופה חייב עליה והא דתנא פטור קסבר מלאכה שאינה צריכה לגופה פטור עליה:

הדרן עלך ספק אכל חלב

אבל דם שחיטה בבהמה בחיה ובעוף בין טמאין בין טהורין דם נחירה (א) ג) דם עיקור דם הקזה שהנשמה יוצאה בו חייבין עליו דם הטחול דם הלב דם ביצים דם חגבים דם התמצית אין חייבין עליו רבי יהודה מחייב בדם התמצית: **גמ'** ת"ר כל דם לא תאכלו שומע אני אפי' דם מהלכי שתים דם ביצים דם חגבים דם דגים הכל בכלל ת"ל לעוף ולבהמה מה עוף ובהמה מיוחדין שיש בהן טומאה קלה וטומאה חמורה ויש בהן איסור (ב) והיתר והן מין בשר אף כל שיש בהן טומאה קלה אוציא דם מהלכי שתים שיש בהן טומאה חמורה ואין בהם טומאה קלה אוציא

להקדים איכא בינייהו. שנתכוין להדליק תחלה ואחר כך לכבות והדליק וכבה בבת אחת תנא קמא חייש למוקדם ומאוחר הילכך לתרתי ליכא לחיוביה דשמא כבה תחילה ולמפטריה כולא כלום נמי לא דנהי דלאקדומי לא אקדמיה אחורי נמי לא אחר הילכך מחייב חדא י) ורבי אליעזר לא חייש למוקדם ולמאוחר הילכך מחייב תרתי: **רב אשי אמר שנתכוין לכבות.** ולא להבעיר אלא היה יודע שסוף תחתונות להבעיר: **שאינה צריכה לגופה.** כגון זה שאינו צריך להבעירן אלא להתחמם בחמייתן ומכל מקום יודע היה שיתבערו ועל מנת כן עשה וה"ל מתכוין מיהו מלאכה שאינה צריכה לגופה היא הך הבערה:

הדרן עלך ספק אכל חלב

אבל דם שחיטה (ג) **בבהמה.** בין בבהמה בין בחיה בין בעופות: **בין דם נחירה ובין דם עיקור.** שעקר סימניהם: **ובין דם הקזה** (ד) **שהנשמה יוצאה בו חייבין עליו.** כרת דדם הנפש הן. ובגמ' מפרש איזהו דם הקזה שהנפש יוצאה בו: **דם בילים.** בילי איל ושור. לשון אחר דם בילים המוחרות שנתאדמו מחמת חמימות שיושבה עליהן התרנגולת: **אין חייבין עליהן.** כרת יא) שאין כרת אלא בדם הנפש דכתיב (ויקרא יז) כי נפש כל בשר דמו היא כל אוכליו יכרת: **גמ' טומאה קלה.** טומאת אוכלין בנבילה: **טומאה חמורה.** כשהיא נבלה מטמאה במשא. ויש בהן איסור קודם שחיטה והיתר לאחר שחיטה:

כגון שנתכוון לכבות העליונות כדי להבעיר התחתונות. כדמפרש רבי יוחנן בנפח שנו יב) ולאו נופח אלא רוצה לומר אותו שעושה הפחמין ביער קרבוני"ר בלע"ז יג) שנבערו העצים ונעשו פחמין יד) ומסיר הפחמין גבוה מן האש ורוצה שיכבו לעשות מהם מלאכתם לעשות מהם ברזל טו) ומשאין הפחמין דקין כי טז) אינו חפץ בהן להתחמם רק שיעשו אפר והו קלקול ואין ראויות לשום דבר והיה רוצה שיתאכלו לגמרי ויהיו אפר והו נתכוין לכבות העליונות כדי להבעיר התחתונות ואותה הבערה של תחתונות אינו חפץ בהם כי אם שיעשו אפר והו קלקול יז) לר"א ברבי (יצחק) [צדוק] מיחייב שתים משום כיבוי ומשום הבערה ואף על גב דמקלקל הוא ואף על גב דהוי מלאכה שאינה צריכה לגופה בהא סבירא ליה כר' יהודה דמחייב אף על גב דסבר כרבי שמעון במקלקל דהבערה ולרבנן אינו חייב משום הבערה דמקלקל בהבערה פטור: **סבירא** ליה כרבי יהודה דאמר דבר שאינו מתכוין חייב. ואם תאמר לפי מה שפירש הר"י פרק קמא דכתובות יח) (דף ה.) הא דאמר ר' יהודה דבר שאינו מתכוין אסור מדרבנן דוקא ולא מן התורה קשה דהכא משמע דמדאורייתא קאמר דמחייב חטאת ויש לומר דהכא היינו טעמא דמחייב רבי יהודה משום דהוי פסיק רישיה ולא ימות ואם תאמר אם כן אפילו רבי שמעון מודה ומאי קאמר תנא קמא סבירא ליה כרבי שמעון כו' ויש לומר דהכא הוי טעמא דמלאכה שאינו צריך לגופה יט) ורבי יהודה ורבי שמעון לטעמייהו והאי דנקט טעמא דדבר שאינו מתכוין כ) לא נצרכה דהא מלאכה שאינו צריך לגופו הוא ועוד כא) דסבר שאינו מתכוין הוא דאינו חפץ בהבערתן של הגחלים שאינו נהנה מהם אבל בההיא דקתני החותה גחלים להתחמם בהם לא נקט מתכוין ושאינו מתכוין שהרי להתחמם הוא עושה אבל מלאכה שאינו צריך לגופה היא ולכך פטר ר"ש לאע"ג דפסיק רישיה היא כיון דמלאכה שאינו צריך לגופה היא ופטור ואם תאמר ההיא דפרק הבונה (שבת קג.) דקאמר אפילו תימא כב) בארעא שאינו אגם דלא מתכוין פי' ופוטר כר"ש ופריך והא אביי ורבא דאמרי תרווייהו מודה ר"ש בפסיק רישיה ולא ימות פירוש אי אפשר שלא יפה הקרקע ומאי פריך מכל מקום מלאכה שאין צריך לגופה היא כג) ויש לומר דהתם ס"ד דהוה פסיק רישיה ולא ימות דניחא ליה כד) ולכך משני דעביד בארעא דחבריה דהוה פסיק רישיה דלא ניחא ליה כה) וכן מביא הערוך דפסיק רישיה דלא ניחא ליה שרי מההיא (סוכה דף לג:) דממעטין בלולב בי"ט ופריך והא מתקן לא צריכא דאית ליה הושענא אחריתי אי נמי דלאין צריך לגופה אף על גב שמתקנה שרי:

[ועי' עוד תוס' שבת מא: ד"ה מיחם ומ"ש שם על נדון:]

הדרן עלך ספק אכל חלב

אבל דם שחיטה (נוהג) כו'. והקשה הר"י דבגמרא דריש מה בהמה חיה ועוף שמטמאין טומאה חמורה וטומאה קלה ועוף טמא אינו מטמא בגדים אבית הבליעה ואפ"ה אינו מטמא טומאה חמורה ומנלן דדמו אסור וי"ל דלמסקנא ניחא דמפיק ליה בכלל ובפרט וה"ק לעוף ולבהמה מה עוף ובהמה מיוחדין דליתנהו במינייהו טומאה חמורה וטומאה קלה כגון בטהורין לאפוקי דגים וחגבים דאין במינם שום טומאה חמורה כו' וכן צריך לומר דקאמר מה בהמה ועוף כו' ויש בהן איסור והיתר ומפרש לקמן (דף כא:) איסור קמי שחיטה והיתר לאחר שחיטה א"כ עוף טמא ובהמה טמאה שאין להן היתר לאחר שחיטה מנא ליה אלא שמע מינה הכי קאמר כמין בהמה ועוף איכא איסור והיתר ואפי' למ"ד אין שחיטה לעוף מן התורה נחירה מיהא בעי ואיכא איסור והיתר ומכל מקום נוכל לפרש איסור והיתר קודם מיתה איסור מן החי משום בשר מן החי ולאחר מיתה איכא היתר משום אי אבל גבי טומאה חמורה צ"ל כדפירשנו ובגמרא דקאמר אי מה בהמה שאינה באה על כנים אף עוף שאינו כו' ה"נ מצי למימר אי מה בהמה שמטמאה טומאה חמורה אף עוף כו' לאפוקי דם עוף טמא שאינו מטמא טומאה חמורה וה"נ הוה מצי לפרש אף עוף שאינו בא על הכנים כגון מזומן אבל שאינו מזומן לא: **דם** עיקור. איכא דמפרש דם עיקור שנעקרו סימנין ממקום חיבורן אבל קשה כיון שאינה מתה על ידי כך והלכה למשה מסיני שיהא פסולה אבל טרפה אינה אם כן דמה אינו בכרת שאין הנשמה יוצאה בה לכן צריך לומר דם משחיטה שהיתה לאחר עיקור: **דם** הקוה שהנשמה יוצאה בו. והוא הדין לכדם שחיטה ונחירה ועיקור בעינן שהנשמה יוצאה בו אלא לא איצטריך למימר רק גבי דם הקוה שאין רגילות שיקיז דם לבהמתו עד שיצא להם דם הנפש: **דם** ביצים. פירש בקונטרס בילת תרנגולת לשון אחר בילי זכר וקשיא דבגמרא קאמר אוציא דם בילים שאין מין בשר: **דם** דגים אין חייבין עליו. משמע הא איסורא איכא וקשיא דבגמרא קאמר אמר רב דם דגים שכינסו אסור ומותיב ליה מברייתא ואמאי ליסייעיה ממתניתין ויש לומר אין הכי נמי הוה מצי למימר וליטעמיך תיקשי ליה ממתניתין: **שיש** בהן טומאה חמורה וטומאה קלה ויש בהן איסור והיתר והן מין בשר. וקשיא לרבינו ברוך למה צריך לכל הני לדין דבחד מינייהו סגי דאוציא טו) דם מהלכי שתים שאין בהן טומאה קלה וכן נגד של היתר ואיסור סגי:

אוציא

עין משפט
נר מצוה

לא א מיי' פי"א מהלכות שבת הלכה ח:
לב ב מיי' פ"ו מהל' שגגות הלכה יב [ופי"א מהל' שבת הל"ו]:
א ג מיי' פ"ו מהלכות מאכלות אסורות הל' ג [טוש"ע יו"ד סימן סו סעיף א]:
ד [מיי' שם הל' ד]:
ב ה מיי' שם הל' א:

◆

מוסף רש"י

הבערה ללאו יצאת. שהיתה בכלל לא תעשה כל מלאכה, חד והוציאה מכללו ופרט בה ללאו לומר לך שאינה במיתה כ"ד כשאר מלאכות אלא בלאו אם לבדו (פסחים ה. וכעי"ז שבת ע. ויבמות ו: וסנהדרין לה: ושם סב:). לחלק יצאת. שלא תאמר העושה הרבה לא מתכה אבות מלאכות כשוגג בשבת אינו חייב אלא אחת, דהא חד לאו איכה בכולהו וחד כרת, לפיכך פרט בה בפני עצמה להקיש אליה, מה היא מיוחדת וחייבין עליה לעצמה (פסחים ה. וכעי"ז סנהדרין לה: סב.) או: שלא תאמר אינו חייב סקילה עד שיחלל שבת בכל מלאכות, לכך יצאת הבערה מן הכלל ללמד, מה הבערה מיוחדת שהיא אב מלאכה וחייב עליה כרת וסקילה בפני עצמה, אף כל שהיא אב מלאכה וכו' (יבמות ו:). מלאכה שאינה צריכה לגופה. כל מלאכה שאינה צריכה אלא לסלקה מעליו הוי מלאכה שאינה צריכה לגופה, דברצונו לא באה לו ולא היה צריך לה, הלכך לאו מלאכת מחשבת היא לר"ש (שבת צג.).

הדרן עלך ספק אכל חלב

◆

שיטה מקובצת

א] פטור הא דתניא: ב] על תיבת אבל נרשם עליו קו להורות כי הוא יתר: ג] דם עיקור. אין לפרש שעקר הסימנים ממקום חיבורן דאינה מתה בעיקור זה וכדפרש"י בחולין דהלכה למשה מסיני הוא דאין שחיטה מועלת בסימנים עקורים אבל טריפה לא הוי וא"כ לא הוי דם שהנשמה יוצאת בו ואין חייבין עליו אלא מיירי בשחט בסימנין עקורים. הרא"ש ז"ל: ד] דם הטחול ודם הלב. נקטיה הכא לפי שיש בהם רוב דם והנפש תלוי בו אפ"ה אין חייבין עליו דדם האברים הוא. הרא"ש: ה] דם ביצים היינו ביצי זכר ויש בהם ריבוי דם כדאמרי' בפ' גיד הנשה. הרא"ש ז"ל: דם חגבים. עי' ר"נ כתובות פ' אע"פ תוס' בכורות (דף סג ע"ב) הרשב"א פי' מ"ו: ו] ביצים דם שרצים. גליון כן כתוב בפי' וכן גריס הרמב"ה: ז] שיש בהן טומאה קלה וחמורה. וא"ת בעוף טמא מאי טומאה חמורה אית בה והרי אין נבלת עוף טמא מטמא בגדים וי"ל דעד עוף אית בה טומאה חמורה כגון נבלת עוף טהור וכן נמי צ"ל בהאי דקאמר ויש בה איסור והיתר דהיינו קודם שחיטה ולאחר שחיטה ונבי בהמה טמאה מאי היתר יש בה לאחר שחיטה אלא שום צד בהמה קתני ובהמה טהורה אית בה איסור והיתר מיהו קשה דאמר בסמוך אי מה בהמה דאינה באה על הבנים אף עוף כו' מאי פריך הא איכא צד עוף דאינה באה על הבנים וצריך לומר לפי מה דמקשה בסוף דוקא קתני ולא צד וה"ה דהוי מצי למיפרך לפי מה שהוא סובר דדוקא קתני דמה בהמה ויש בה טומאה קלה וטומאה חמורה אף עוף כו' לאפוקי עוף טמא ואין בה

מסורת הש"ס

א) [שבת ע. וש"נ], ב) [שבת מא: וש"נ], ג) [שבת מא: ובשאר כל המקומות איתא מותר], ד) [בשבת שם ובשאר כל המקומות איתא אסור], ה) [שבת קג.], ו) [תוספתא דשבת פ"ב הי"ג], ז) [שבת עב: וש"נ], ח) [שם קד: וש"נ], ט) כתובה שבהגהות איתא דם דגים ודם חגבים וכן מוכחת מתוס', י) פסחים סה. זבחים לה., כ) [חולין כד: לעיל ד. תוספתא פ"ב הי"ג], ל) [לקמן כב.], מ) צ"ל גדולים, נ) צ"ל ומשאיר, ס) [וכ"כ רש"י שבת קמב: ד"ה דילמא וכ"ה בתוס' יומא לד: ד"ה הג"מ אמאם בתוס' כתובות לא מלאכתו], ע) צ"ל דדבר.

◆

תורה אור השלם

ו. וכל דם לא תאכלו בכל מושבתיכם לעוף ולבהמה: ויקרא ז כו

◆

הגהות הב"ח

(א) במשנה ודם עיקור ודם הקזה שהנפש יוצאה וכו' דם בילים דם דגים דם חגבים: (ב) גמ' יש בהן איסור ויש בהן היתר והן מין בשר אף כל שיש בהן טומאה קלה וטומאה חמורה ויש בהן איסור ויש בהן היתר והן מין בשר אוציא דם מהלכי שתים שאין בהן טומאה קלה אוציא דם בילים: (ג) רש"י ד"ה אבל דם שחיטה בין כו' נ"ל ותיבת בבהמה נמחק: (ד) ד"ה ובין דם הקזה שהנפש יוצאה:

◆

רבינו גרשום

דאמר כר' חנינא ור' אלעזר במתכוין לכבות את העליונות דהיינו לצורך נפח. אמר ר' ירמיה עד כאן עד שתרגם ר' יוחנן דבנפח שנו לא נתגלה טעמא של הלכה זו מ"ט מחייב ר' אלעזר שתים: אביי בר אבין ור' חנינא דאמרי תרווייהו כגון שנתכוון לכבות ולהבעיר. חייב שתים ות"ק דלא מחייב אלא חדא סבר לה כר' יוסי דאמר הבערה ללאו יצאת ולא לחטאת. ור' אליעזר בר' צדוק סבר לה כר' נתן דאמר לחלק יצאת. וחייב עליה חטאת. וא"ת דאמרי ע"כ לא נתגלה טעמא של הלכה זו עד שפירשוה אביי בר אבין ורב חנינא בר אבין: רבא אמר להקדים איכא בינייהו. בין ר' שמעון לר' אליעזר בר' צדוק כגון שנתכוון להקדים לכבות תחלה וכיבה והבעיר בבת אחת דר' שמעון בן אלעזר סבר כיון דלא איתעביד מחשבתיה דלא כיבה תחלה פטור מן הכיבוי וחייב על הבערה ור' אליעזר בר' צדוק סבר דחייב שתים דנהי נמי דכיבוי אקדומי לא מקדים אחורי נמי לא מאחר: כגון שנתכוין לכבות וכיבו והובערו מאיליהן. ת"ק סבר לה כר' שמעון דאמר דבר שאין מתכוין פטור. כדתנן ר' שמעון אומר גורר אדם מטה וכו': ור' אלעזר סבר לה כר' יהודה דאמר דבר שאין מתכוין אסור. כדקאמר גבי בכור אפילו מה אין מקיזין לו את הדם משום דקסבר אפילו דבר שאין מתכוין אסור: הא דתניא חייב קסבר מלאכה שאינה צריכה לגופה חייב עליה. שהרכו של גחלים אינו אלא לצלות בשר וזה אע"פ שחתאן לצורך חימום ולא לצורך צלייה והובערו חייב ואידך הנא סבר מלאכה שאינה צריכה לגופה פטור עליה ועוד שמעצמו הובערו: סליק פירקא

[illegible]